

Minner om ho Tatjana Morosoff og Qvigstadfamilien

- av Odd Bjørklund -

Navner Qvigstad har gått igjen gjennom århundrer til de nåværende generasjoner. Slekten forplantet seg oppover Norges land som kom til Oppdal, Namdal, Senja Tromsø, Lyngen og Hammerfest. Alle i slekten var høyt utdannede mennesker. Det blir for langt register og gå tilbake til vikingetiden, men begynner her med besteforeldrene til Einar Qvigstad som var gift med russerinnen ho Tatanja Morosoff fra Arkangelsk.

Engebret Qvigstad f. 3.10 1814-1869 på Fron g.m. Edel Petra Krogh Wadel f. 5.3. 1828-1905 hun døde i Berlin. Engebret Qvigstad var student i 1834. Kand.med 1842 og distriktslege i Lyngen i 1850. Deres barn Just Knut Qvigstad f. 4.4 1853 i Lyngen. Abraham Marius f. 1855 til USA Louise Gunhild f. 1854. Hans Emil f. 1859. Kristian Fleminius f. 1860. Henriette f. 1864. Petra Engeberte f. 1867. Fredrik Beichmann f. 1868. Far til Einar Qvigstad ble en berømt og allsidig herremann der oppe i landsdelen. Det var Just Knut Qvigstad f. 4.4 1853 i Lyngen, og gift med Margrethe Antonette Agård f. 3.10 1859 i Hammerfest. Hennes foreldre var kjøpmann Bernhard Martin Agård og Marie Malene Novdr. Just Qvigstad tok artium i Tromsø i 1869. Men allerede i 10-års alderen kom han til Tromsø for å gå på latinskolen. I 1874 tok han filosofisk embeds-eksamen og kom til Kristiania som lærer. Men fra 1.8 1875 ble han ansatt som klasselærer ved Tromsø høyere skoler. kand.teol. og ble senere rektor. Han hadde en masse verv som medlem av bystyre og skolestyre og var ordfører i 1899 1905 og 1907, medl. av Tromsø Sparebanks direksjon fra 1897-

Just Qvigstad var f. i Lyngen den 4/4 1853 g.m. Margarethe Antonette Agård f. 3/10 1859 i Hammerfest. Foreldre til Einar Qvigstad som var gift med ho Tatanja Morosoff fra Arkangelsk.

1929. Han hadde store videnskapelige interesser og var i styret for Tromsø Museum i hele 50 år. I 1910-12 var han sjef for kirkedep. i Wollert Konnovs riksstyre. I 1908 ble han ridder og fra 1912 kommandør av St.Olav. Qvigstad gjorde et enormt arbeide innen samisk språk, forskning og kultur. Han har skrevet en rekke bøker om samenes kultur og har utgitt en samling på tysk. Zur sprach- und Volkskunde der Norweischen Lappen.

Oversettelse av den norsk-Lappiske bibel, samt utgivelsen av den lappiske salmebok og en rekke andre lappiske bøker og skrifter av religiøs art. Dette for å nevne noe av hans verk som gjorde han kjent i de nordiske land og ute i Europa forøvrig. Helt oppunder sine 100 år gav han ut billedskrifter på samisk.

I året 1920 gav Ole Sletten Snerresvold tomt med Bergsetstua til søstrene Marie og Anne Qvigstad. Og der oppe ved Lombolan ble hele familien å feriere om sommeren.

De har holdt i hevd og restaurert den gamle Bergsetstua som var bygd av han Simon Paulsen Kalstadeie fra Gausdal og ho Ingrid Somningsdtr. fra Bergset i Rendalen. Men de flyttet derfra og ned til Sverresvold i 1907. Så til Bergset kom familien Qvigstad om somrene og ble kjent med folket og bygda. Just og Margarethe Qvigstad hadde 6 barn. Den eldste var Einar Qvigstad g.m. Tatanja Morosoff fra Arkangelsk i Russland. De har tre sønner: Just Nicolai f. 10.6 1929. Einar f. 14.12 1930. rolf f. 7.2 1936. 2. Marie Qvigstad f. 16.2 1888 i Tromsø. Hun har eksamen fra Nissen skole i 1911. Statens lærerinne skole og kurs i mødre og barnestell i 1920. Skolekjøkkenlærer ved Tromsø lærerskole fra 1912 m.m.

3. Kristian Qvigstad f. 4.2 1890 g.m. Synnøve Lykset f. 12.9 1900. Han hadde sjøkrigsskolen i 1914, ble løytnant i marinen, kaptein i 1918. andjur i 1926 og ble dommerfulmektig i Rana. Og høyesterettsadvokat og lagdommer ved Eidsiva Lagm.rett i 1946. Han var tysk krigsfange fra 1942- mai 1945. Deres barn: Knut Engebret f. 10.2 1929. Anne Margrethe f. 30.5 1931 i Mo. Karl Kristian f. 20.6 1036.

4. Anna Agård Qvigstad f. 21.10 1882 i Tromsø. Hun har eksamen fra Tromsø lærerskole i 1913, og var lærerinne ved Tromsø lærerskole fra 1918 og utover fra 1945.

Hun har gått på industriskolen i Oslo i 1918.

5. Edel Margrethe Qvigstad f. 9.8 1895 i Tromsø. Kand.jur. 1921, dommerfullm. ved Varanger Sornskriveri fra 1921-24. Og ved Akers herredsskriverombud fra 1924-28. Og fullm. ved hypotek-småbruk og Boligbanken i Tromsø.

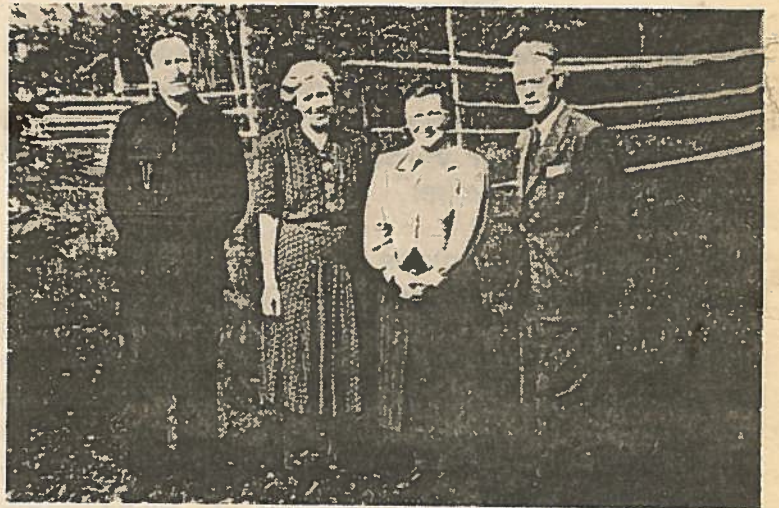
6. Just Knut Qvigstad f. 20.12 1902 g.m. Gunvor Wefring f. 31.7 1909. Han har diplomeksamen fra Norges Tekniske Høyskole i 1928. Ble dr.techm. 1937, assistent ved Norges Tekn. Høyskole 1929-36 og videre ingeniør ved A/S Glommen Tresliperi, Vindern pr. Oslo fra 1945. Deres barn: Liv f. 2.9 1936. Kirsti f. 28.9 1940.

Til Bergset kom hele denne Qvigstadfamilien, til Lombolan ved Rostadvann, hver sommer. De ble godt kjent med naboene og bygdens folk. De kom til å trives der i disse naturskjønne omgivelser.

Der oppe ferierte denne familien under krigen og der fikk ho Tanja høre om sine landsmenn som satt i tysk fangenskap nede på Maukstadmoen. Dødsleiren var nede på Bergneset og utenfor Heggelund Cafeen. Tanja undret seg hvordan det kunne opprettes kontakt med fangene. Hun hadde jo ikke glemt sitt morsmål og ville gjerne gi dem mat. Hun hadde sett sine landsmenn bak piggråder nede på Bergneset, og det var et redselstungt syn. Fangene var gjennom-siktige som levende skjeletter. De lå på kne og ba om mat for hver forbipasserende som gikk til Haug på handel. De som greide å gå enda, ble daglig sendt ut på hardt arbeide i grøftgraving, steinbrudd grøvtarbeide og borti tømmer-skogen. Den maten de fikk var surrogat og den daglige råttne blomstersuppen. Fangene ble fort uthungret og pådro seg tub. paratyfus, gulset.

De som var i ferd med å dø ble lagt dypt nede i bunkers under jorden. Hver enda dag døde flere fanger. De ble lagt i massegraver oppe på Berghaugen og Brukhaugen. Fangene begro selv sine kamerater, som ble båret på to bjørkestenger med et teppe over den døde.

De østerrikske vaktene var mere medgjørlig, så det var ingen vanskeligheter å få bragt mat til russefangene i ly av mørket under piggråden. Fangene selv hentet maten, og hver enda dag fangene kom forbi stua, smøg de lurende gjennom skogen i håp om å få noe

Fra venstre: Erik Kongsvold. Anna Qvigstad, Tatjana Morosoff fra Arkangelsk g.m. Einar Qvigstad. Billedet fra Bergset i 1951.

«Bergset» ved Lombolan med det ruvende Rostafjell i bakgrunnen. Bergset-stua var bygd i 1867 av han Simon Paulsen fra Gausdal og ho Ingrid Semningsdtr. fra Bergset i Rendalen. Og hit kom Qvigstadfamilien i 1920.

å putte i munnen. De var fornøyd med rå poteter og grønnsaker, fisk og sild. En av fangevokterne var en sluv rev «han kom på gården og ville samle inn mat og melk til russefangene. Det gikk lang tid før man fikk rede på, at han selv hadde tatt det, og gitt det til sine egne. Fangene fortalte dette selv. Men fangevokteren Leo Rudolph ble tatt i 1945 på troppebåten i Narvik og fikk sin straff. Det ble brått slutt med denne fangevokteren men vi kontaktet selv fangene. De kom daglig ut fra skogene etter hardt arbeide og greide knapt å gå og fillene hang omkring dem. De var apatiske og desperate før de fikk mat i munnen. Men når det var sånn at Tatanja kom og pratet russisk med dem, roet de seg fort.

Jeg forsto det gjorde et sterkt inntrykk på henne, det å se sine egne landsmenn uthungret og gjennom-siktig. Vi passet alltid på mens fangene kom fra skogen, og fikk gjemt oss bak busker og kratt mens maten ble utdelt. Vakten var medgjørlig og brydde seg ikke noe om det. Det var dødsstraff for alle som hjalp fangene ble overrumplet av nazister eller gestapo. Rasjoneringen var streng men vi måtte gi bort mye av maten vår til fangene. Men hvordan skaffe mel og brød til fangene?

Jeg visste hvor tyskerne hadde sitt matlager, og måtte ut på tyveri. Men jeg tenkte som så, tyskerne hadde jo røvet og stjålet vårt mel-lager så hvorfor ikke stjele noe igjen? Et dumdristig foretagende, men i ly av mørket og den bekk-svarte natten fikk jeg lingse ut av depotet flere melsekker. Det var å passe på mens vakten gikk sin runde. Når man hørte skroppet av støvlene og vakten nærmet seg, da var det å trekke seg borti buskaset og ligge der musestille til han var utenfor hørevidde. Det ble bakt brød og fangene fikk mat. Men spenningen og eventyret lå der ulmet i den uerfarne alder og tenkte ikke over konsekvensene. Et

lite uhell kunne lett føre til Hitlers Konsentrasjonsleire.

Det farligste var når fangene kom midt på natta og ville ha hjelp på flukten over til Sverige. Da ble det automatisk russia på gården dagen etter, og det var bare, å måtte spille en herrens engel. Så tyskerne tok det med ro, og forstod det ikke fantes noen russiske fanger i huset.

Tanja fikk høre om disse fangene som rømte over til Sverige, hun selv måtte jo rømme den gang og bort fra kommunismen, hun visste hva det var å være på flukt.

Men hun var vel mer heldig den gang som kom til fredlige Norge, mot nu disse krigsfangene som ble tatt av tyskerne på Murmanskfronten og kom til Norge og ble sittende her i hele 4 år. De ble sendt herfra i 1945 og noen rett inn de russiske dødsleire borte i Sibirien. Der ble de i hele 8 år til Krustsjov slapp de fri i 1953.

Disse krigsfangene, kalte Stalin for «foræder» derfor sendte han alle sine krigsfanger på slavearbeid til Sibirien. Det var bare 1,5 mill. som overlevde der borte og kom hjem igjen som syke mennesker, til nedbombede byer hvor de fleste hadde mistet sine familier.

Minner om ho Tanja og russefangene er fremdeles i tankene fra denne grusomme tid. Vi ville hjelpe og redde menneskeliv, selv om en utsatte seg i den ytterste fare.

Så gikk allting bra. Det ble mange minner fra Bergsetstua som står der slik den var, og minner om Qvigstadfamilien som ble en del av bygdefolket der oppe ved Rostadvann. Hvor jeg minnes som 6-åring ho Marie og ho Anna, ho Edel og alle de andre, da var jeg med foreldrene til «Sjåfram» på køyredonong og kjørte i karjol.

Slik ble de russiske krigsfanger funnet dypt nede i bunkersene i maldagene i 1945. Apatisk - såvidt det var liv da de ble befrikk. Det var ettusen krigsfanger i leirene på Maukstadmoen.